

Duurzaam Leudal

Zelfvoorzienend, leefbaar en energie(rij)k

Oktober 2012

Wat is duurzame ontwikkeling?

Gemeente Leudal hecht belang aan het behoud van de 'groene parel' en wil een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling van onze omgeving. In de oerdefinitie van Brundtland van duurzaamheid staat duurzaamheid gelijk aan duurzame ontwikkeling: 'Duurzame ontwikkeling sluit aan op de behoeften van het heden zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen'. (World Commission on Environment and Development, 1987).

In de definitie van Brundtland staat duurzaamheid gelijk aan duurzame ontwikkeling. Het Milieu- en Natuurplanbureau constateert in haar rapport "Bijdrage aan een duurzaamheidsagenda" dat duurzame ontwikkeling eerder is op te vatten als een proces van maatschappelijke doelbepaling dan als een na te streven specifiek resultaat waar maatschappelijk draagvlak voor bestaat.

Duurzaamheid vraagt om een blik op onze toekomst. Wat zijn de effecten van ons handelen op onze omgeving, op mensen die erbij betrokken zijn en op de 'gezondheid' van de aarde. Er is een transitie naar een duurzame samenleving nodig. De reden dat duurzaamheid een bijzonder actueel thema is en zal blijven heeft te maken met onder andere de volgende factoren:

- Een stijging van de energiekosten en de nog te verwachten stijging.
- Minder afhankelijk willen zijn van (fossiele)energieproducerende landen.
- Het stimuleren van de lokale economie door initiatieven te ondersteunen.
- Het bevorderen van innovaties in de agrarische sector en het bedrijfsleven.
- Het benadrukken van het groene imago van de gemeente Leudal.
- Het verbeteren van de leefomgeving door het verminderen van de uitstoot van verbrandingsgassen.
- Een bijdrage leveren aan de globale uitstoot van broeikasgassen (klimaatverandering).

Doelstellingen Duurzaam Leudal

Deze nota beschrijft op hoofdlijnen de keuze van Leudal om duurzame ontwikkeling in te bedden in het beleid. De doelstelling is:

- Het bevorderen van het duurzaam denken en doen bij het bepalen en uitvoeren van het gemeentelijke beleid.
- Het binnen Leudal werken met een eenduidige interpretatie van het begrip duurzame ontwikkeling
- Een basis te zijn voor de dialoog met burgers, ondernemers en andere instanties over de praktisch uitvoeringsgerichte activiteiten die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling.

Duurzaamheidsambitie:

In 2016 is een veranderingsproces op gang gebracht die de gemeente Leudal in 2020 de duurzaamste gemeente in Midden-Limburg maakt.
--

In deze nota wordt naast de definitie van Brundtland aangesloten bij de constatering van het Milieu- en natuurplanbureau dat het bij duurzame ontwikkeling gaat om het proces van maatschappelijk doelbepaling in plaats van een specifiek resultaat. De ambitie kan daarom vertaald worden in het op gang brengen van een voortdurend veranderingsproces. Een proces dat door het koppelen van verschillende vraagstukken aan verschillende oplossingsperspectieven is gericht op het duurzamer worden van de samenleving.

Speerpunten duurzaamheidsambitie:

Er is ervoor gekozen om komende jaren de drie thema's van 'Stel je Leudal voor': energie, voedsel en mobiliteit als speerpunt te benoemen in de duurzame ontwikkeling van Leudal.

Energie- Energie maken doe je zelf

Het is al jaren bekend dat de fossiele voorraden opraken. In de jaren negentig volgde het inzicht dat er een klimaatverandering gaande is die alles te maken heeft met ons intensieve gebruik van energie en de daarmee gepaard gaande uitstoot van kooldioxide. In de toekomst zullen we minder energie gebruiken maar we maken het ook zelf. De volgende prioriteiten zijn van toepassing:

- Energiebesparing en duurzaam bouwen.
- Stimuleren lokale energieopwekking.
- Lokale energie- en warmtenetten.
- Beperken gebruik van fossiele energie en grondstoffen.
- Bewustzijn en informatieverstrekking.

Voedsel-Een duurzame wereld begint op je eigen bord

Duurzame voeding is een thema wat volop in de belangstelling staat. Het gaat dan ook om voedselveiligheid en voedselkwaliteit. Op de vraag wat duurzaam voedsel precies is, hebben we geen eenduidig antwoord. In eerste instantie gaat het bij voeding om educatie en kennisoverdracht waarbij het Bezoekerscentrum Leudal een grote rol kan gaan spelen.

- Korte ketens voor vervoer van voedsel.
- Voedselverspilling.
- Educatie en smaakbeleving.
- Streekmarkten.
- Volkstuinen en schooltuinen.

Mobiliteit-zelf in beweging komen

Reizen is een bron van plezier. Soms is het onderweg zijn zelfs het enige doel van de reis. Dit gaat vaak gepaard met uitstoot van schadelijke gassen en geluidsoverlast. Ook hier geldt dat de brandstoffen waar we op rijden op beginnen te taken. Er zijn drie zaken die onze mobiliteit beïnvloeden: ons 'gedrag', de 'voertuigen' en de 'infrastructuur'. Het gaat bij mobiliteit om minder, slimmer en innovatiever te rijden.

- Nabijheid van dagelijkse voorzieningen zoals buurtwinkels.
- Thuis werken en virtuele systemen.
- Nieuwe stations als knooppunt van lokaal collectief vervoer.
- Infrastructuur voor nieuwe vervoersmiddelen: fietssnelwegen.
- Gedeelde mobiliteit in plaats van individueel autobezit.
- Elektrische voertuigen, met name de elektrische fiets.

Hoe gaan we het doen?

1.Veranderingsproces 'buiten'

Het burgerparticipatieinitiatief 'Stel je Leudal Voor' is goed ontvangen. Dit heeft geleid tot een aantal concrete ideeën waarmee groepen burgers en bedrijven samen met de gemeente aan de slag willen gaan. Om deze waardevolle ideeën niet verloren te laten gaan zijn deze ideeën opgenomen in het duurzaamheidsprogramma 2012. Een aantal van de ideeën zijn door de initiatiefnemers al voortvarend opgepakt. In veel gevallen wordt daarbij een beroep gedaan op ondersteuning door de gemeente. In het vervolg van 'Stel je Leudal Voor' dat in het najaar van 2012 van start gaat zullen de toekomstbeelden van een duurzaam Leudal visueel worden gemaakt teneinde mensen te inspireren over nieuwe ideeën na te denken. Het is ook de bedoeling om 'Stel je Leudal' Voor in het begin van 2013 in de kijker te zetten door een publieksevenement te organiseren en te communiceren over de resultaten.

Duurzaamheid is verweven met alles wat we doen. Het vraagt dan ook een inspanning van iedereen. Van burgers, consumenten, bedrijven wetenschap, organisaties, maatschappelijke groepen, overheden enz. In een duurzame maatschappij gaat een grote kracht uit van dorpen en gemeenschappen die zichzelf organiseren. Mondige burgers die zich verantwoordelijk voelen voor duurzaamheid, nemen zelf initiatieven en

sturen zelf mee. Gezamenlijk zonnepanelen aanschaffen of een wijk of dorp groen en gezond maken. Ieder draagt bij naar eigen vermogen en het netwerk functioneert op eigen kracht. Het voorbestaan hangt niet af van een tijdelijk project of budget.

Samenwerking is onmisbaar om het tempo te versnellen in duurzame ontwikkeling. Kennis bundelen, delen en vermeerderen om oplossingen te vinden en sprongen voorwaarts te maken. Op alle fronten is innovatie nodig om op een verantwoorde manier te kunnen produceren en consumeren.

In ontwikkelingen die van onderaf beginnen zullen lokale en regionale netwerken een belangrijke rol spelen. Netwerken en gemeenschappen van dorpsbewoners. Als partners in energievoorziening, in schoolbesturen, woningcoöperaties, landbouw, of lokale voedselketens. Ook de overheid heeft een rol in die netwerken. Als partner en ondersteuner. Door kennis beschikbaar te stellen, netwerken opbouwen en onderhouden, faciliteren subsidies te verstrekken en door fiscale regelingen te gebruiken.

2. veranderingsproces 'binnen'

De thema's Energie, voedsel en mobiliteit zijn gekozen tot speerpunt van de duurzame ontwikkeling. Uit de definitie van duurzaamheid blijkt ook dat er raakvlakken zijn met nagenoeg alle beleidsvelden van een gemeente. Een eerste aanzet is gemaakt met de duurzaamheidsparagraaf in B&W adviezen. Ook binnen het inkoop- en aanbestedingsbeleid heeft duurzaamheid een prominente rol gekregen. Het benodigde veranderingsproces dat nodig is om te komen tot een duurzame ontwikkeling vraagt verschillende rollen van de gemeente. (zie kader).

Vaststelling van deze nota betekent een bewuste keuze voor duurzame ontwikkeling. Binnen de gemeentelijke organisatie wordt ook een duurzame ontwikkeling in gang gezet. Om echt resultaten te bereiken is het van belang dat duurzame ontwikkeling wordt verankerd binnen de handelswijze van de gemeente Leudal door een goede invulling van de verschillende rollen van de gemeente.

Rollen van de gemeente bij duurzame ontwikkeling

<i>Agenderen:</i>	een gemeente kan duurzaamheid op de agenda zetten
<i>Stimuleren:</i>	De gemeente kan mensen stimuleren om met duurzaamheid aan de gang te gaan.
<i>Verbinden:</i>	De gemeente kan partijen bij elkaar brengen en van elkaar laten leren. Vaak gebeurt er al veel en zit het 'm in het verbinden van die activiteiten, meer dan in het zelf bedenken hoe het allemaal moet.
<i>Netwerk:</i>	Wanneer er nog weinig initiatieven zijn in de gemeente of de regio kan de gemeente een leidende rol spelen bij het opzetten van een netwerk.

<i>Faciliteren:</i>	Soms is financiële ondersteuning nodig om dingen in gang te zetten. De gemeente kan die soms verzorgen.
<i>Betrokken:</i>	De gemeente doet er goed aan om in de gaten te houden welke initiatieven er genomen worden. De gemeente moet eigenlijk overal aanwezig zijn, meedenken, contact onderhouden en activiteiten bezoeken.
<i>Loslaten:</i>	De gemeente kan nodig zijn om partijen bij elkaar te brengen maar moet dat ook weer loslaten en mensen een plek geven om het geheel te laten groeien. Ondernemers en burgers hebben hierin hun eigen verantwoordelijkheden,
<i>Voorbeeld:</i>	De gemeente kan natuurlijk het beste het goede voorbeeld geven door bijvoorbeeld gebruik te maken van streekprodukten of zonnepanelen te plaatsen.

Organisatie

Er wordt een interne werkgroep samengesteld met medewerkers van verschillende afdelingen en teams. Bijvoorbeeld: sociale zaken, economische zaken, financiën, bouwen en wonen, verkeer, communicatie, inkoop enz.. Deze medewerkers denken mee en geven advies vanuit de betrokkenheid die zij hebben met hun eigen afdeling/teams, werkveld, activiteiten en projecten. Door de betrokkenheid van verschillende afdelingen wordt voorkomen dat duurzame ontwikkeling alleen iets van één afdeling of team is. De werkgroep komt een aantal malen bij elkaar (circa 4 tot 5 keer per jaar). Deelname aan de interne werkgroep kost naar schatting 20-40 uur. Dit is inclusief het voorbereiden, intern vooroverleg als het bijwonen van de werkgroepbijeenkomsten.

Het heeft de voorkeur dat werkgroepleden worden gekozen die ook een rol in de uitvoering kunnen gaan spelen. De werkgroepleden krijgen de rol van duurzaamheidsambassadeur binnen hun eigen afdeling, waardoor zij een positie krijgen die waarborgt dat beleid ook tot uitvoering komt. Omdat de werkgroepleden zelf inbreng hebben kunnen leveren bij de ontwikkeling van het beleidskader, zullen zij eerder geneigd zijn een actieve rol te gaan spelen in de uitvoering. De werkgroep heeft de volgende taken:

1. Het vergroten van het interne draagvlak en duurzaamheidsbewustzijn.
2. Het opstellen van een jaarlijks duurzaamheidsprogramma.
3. Het invullen van de voorbeeldrol van de gemeente.

Duurzaamheidsprogramma

Jaarlijks zal de werkgroep in overleg met andere partijen concrete jaarlijkse actiepunten opstellen in een duurzaamheidsprogramma. Bij het formuleren van de actiepunten zal rekening worden gehouden met de inbreng uit 'Stel je Leudal Voor' maar er is ruimte voor nieuwe ideeën en invalshoeken die een bijdrage kunnen leveren aan een duurzaam Leudal. De nota Duurzaam Leudal dient daarbij niet als een

toetsingsinstrument maar wel als inspiratiebron. Het jaarlijkse duurzaamheidsprogramma zal ter evaluatie worden voorgelegd aan de raadscommissie.

Financiën

Het budget voor duurzame ontwikkeling is beperkt. Daarom zal creatief gezocht moeten worden naar voldoende financiering. Voorbeelden zijn:

- Middelen uit andere portefeuilles/beleidsvelden inzetten.
- Verschuiven van budgetten voor exploitatie naar investering.
- Beheer en exploitatie uitbesteden aan marktpartijen.
- ☐ Gebruik maken van subsidies van hogere overheden (regio, provincie, Rijk, EU).
- ☐ Gemeentelijke en/of regionale campagnes laten aansluiten bij provinciale en/of landelijke subsidies zoals het Limburgse duurzaamheidsfonds.
- Samenwerking zoeken met marktpartijen die ook kunnen investeren.

Voor de uitvoering van het duurzaamheidsprogramma is in de begroting structureel €25.000,- geraamd. Dit budget is nodig om als gemeente een goede rol te kunnen blijven vervullen. Het budget zal voornamelijk gebruikt worden ingezet voor het stimuleren en faciliteren van (netwerk)bijeenkomsten en voor kennisoverdracht en educatieprojecten. Het budget is derhalve bedoeld voor de dekking van proceskosten en niet bedoeld voor de uitvoering van concrete projecten.